

"Kur'ân Arş-ı Âzamdandır, İsm-i Âzamdandır, her ismin mertebe-i âzamından geldiği için" ifadesini izah eder misiniz?

Önce arş-ı âzâmın tarifini yapalım.

Arş-ı âzam: Arş, kelime olarak "yükseklik, yüksek yer, tavan, çardak, hükümdarın tahtı, saltanat," mânâlarına geliyor.

"Arş; Zâhir, Bâtın, Evvel, Âhir isimlerinin halîta ve karışığıdır." (1)

Arş; "İlâhî emirlerin meleklerle tebliğ edildiği makam" şeklinde tarif edilir. Zaten, emir âleminin merkezi arştır.

Arş bütün mahlûkattan evveldir. Bütün âlemler, sistemler onun altında cereyan ederler, parlar sönerler, doğar ölürlür. O ise onlardan evvel var olduğu gibi, onlardan sonra da varlığını devam ettirir. Arşın varlığı şu görünen âlemin varlığından daha zahirdir, zira bu âlemde olan bütün faaliyetler oradan idare edilmektedir. Bu, ruhun varlığı bedenden daha zahirdir dememiz gibidir. Yine Arşın mahiyeti bilinmez, bu da onun *Bâtın* ismine mazhariyetidir. Bunun da en güzel misali, ruhun mahiyetinin bilinmeyişidir.

"Arş-ı Âzam" tabir edilen Büyük Arş ise, "Kâinatın daire-i âzamının ünvanıdır." Arşların arşı, kâinatın payitahtı ve merkezidir. Cenâb-ı Hakk'ın, sınırsız hükümlerliği ve yüce haşmetiyle tecellî ettiği makamdır. O'nun o Büyük Arşı, "kâinatın ve bütün varlık âlemlerinin sağını, solunu, üstünü, altını kaplamış ve hükmü altına almıştır." Yani baştan sona, sondan başa, içten dışa, dıştan içe her şeyi kuşatmıştır.

Kur'ân Allah'ın ezeli kelamından gelen bir kitap olduğu için, kuşatmadığı ve ifade şümulüne almadığı bir mesele ve bir mahlûk yoktur. Kur'ân'ın bu yüksek ve muhit makamını dile getirmek için, "arş-ı azamdan geldi" ifadesi kullanılmıştır. Zira Arş-ı âzam yukarıda da izah edildiği gibi, her şeyin üstünde ve her şeyi içine alan umumi ve muhit bir mefhumdur. Madem Kur'ân oradan geliyor, öyle ise yaş ve kuru her şeyi içine almış demektir.

(1) [Mesnevî-i Nuriye, Hubab.](#)